

บทที่ 6 บทสรุป

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 นับเป็นรัฐธรรมนูญลายลักษณ์อักษรของไทย ฉบับที่ 10 ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 ท่ามกลางบรรยากาศแห่งเสรีภาพเนื้อหาสาระโดยรวมของรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความมุ่งหมายให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศเพื่อใช้ในการควบคุมการใช้อำนาจของรัฐมิให้ลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชน รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเพิ่มเติมมากกว่ารัฐธรรมนูญที่ผ่านมา โดยได้บัญญัติถึงสิทธิในทางแพ่งและทางการเมือง รวมทั้งสิทธิในทางเศรษฐกิจและสังคม (ส่วนใหญ่อยู่ในหมวดแผนนโยบายแห่งรัฐ) นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญฯ 2517 ได้มีการออกแบบ โครงสร้างและกลไกของสถาบันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญต่าง ๆ ขึ้น ให้มีความทันสมัย โดยอาศัยแนวทางรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionism) เช่น การปรับปรุงระบบรัฐสภา การสร้างองค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น นอกจากกระบวนการทางรัฐสภา เป็นต้น แต่รัฐธรรมนูญฉบับนี้กลับมีระยะเวลาในการใช้บังคับในช่วงเวลาที่ไม่ยาวนานนัก โดยคณะรัฐประหารภายใต้การนำของพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองได้ทำการยึดอำนาจในวันที่ 6 ตุลาคม 2519 และยกเลิกการบังคับใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญฯ 2517 นับเป็นแบบอย่างของรัฐธรรมนูญที่บรรจุหลักการประชาธิปไตยไว้อย่างคิดบ้างหนึ่งอันเป็นผลสะท้อนถึงลักษณะของอำนาจในขณะที่มีการร่าง ซึ่งจากการศึกษาถึงเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญกับการบังคับใช้ในสภาพความเป็นจริงแล้วปรากฏว่ามีข้อขัดข้องไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายตามเจตนารมณ์หลายประการ และเนื่องจากความขัดแย้งทางด้านอุดมการณ์ระหว่างแนวความคิดสังคมนิยมกับแนวความคิดเสรีนิยมจึงทำให้รัฐธรรมนูญถูกล้มล้างลง อย่างไรก็ตาม ปรากฏว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้มีอิทธิพลต่อการร่างรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา ดังจะได้กล่าวต่อไปนี้

6.1 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 และการบังคับใช้ในสภาพความเป็นจริง

รัฐธรรมนูญฯ 2517 ได้ถูกร่างโดยใช้เวลาอย่างเร่งรัด เพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งสัญญาของรัฐบาลที่จะให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็วตามคำเรียกร้องของประชาชน ดังนั้น ในการร่างจึงได้มีการนำเอารัฐธรรมนูญฯ 2492 มาเป็นต้นแบบในการร่างและได้ปรับปรุงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ให้มีความเป็นประชาธิปไตย และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น โดยออกแบบโครงสร้างและกลไกของสถาบันตามกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่หลายประการ รวมทั้งมีการปรับปรุงกลไกเดิมให้มีความเหมาะสมมากขึ้นด้วย ซึ่งเมื่อได้มีการประกาศใช้แล้วมีข้อขัดข้องบางประการดังจะได้กล่าวต่อไป คือ

6.1.1 การขาดเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร

แม้ว่ารัฐธรรมนูญได้ออกแบบให้มีพรรคการเมืองจำนวนน้อยพรรคและเป็นพรรคขนาดใหญ่ แต่เนื่องจากการตั้งพรรคการเมืองขึ้นจำนวนมาก โดยแนวนโยบายของแต่ละพรรคยังขาดความชัดเจนเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนเข้าใจในระยะเวลาอันใกล้ ประกอบกับมีพรรคการเมืองใดก็ได้คะแนนเสียงมากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ จึงจำเป็นต้องมีการจัดตั้งรัฐบาลผสมหลายพรรค ทำให้รัฐบาลขาดเสถียรภาพในการบริหาร รัฐบาลจึงต้องคอยกังวลกับสภาพดังกล่าว การดำเนินการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จึงไม่สามารถทำได้เต็มที่นัก นอกจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อให้ได้รับคะแนนความนิยมในการเลือกตั้งสมัยหน้า จึงขาดแนวทางในการแก้ไขปัญหาระยะยาว ความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในสังคม จึงไม่สามารถแก้ไขให้ลุล่วงลงไปได้ ดังจะเห็นได้จากเกิดการลอบสังหาร การเข่นฆ่ากันเองของประชาชน นอกจากนี้ ปัญหากรณีจอมพล ถนอม กิตติขจร ได้เดินทางเข้ามาในประเทศ อันเป็นชนวนที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ รัฐบาลก็ไม่อาจดำเนินการแก้ไขได้ ซึ่งอาจจะเป็นเพราะกรอบของรัฐธรรมนูญที่จำกัดอำนาจฝ่ายบริหารไว้ไม่ให้มีอำนาจพิเศษก็ตาม แต่สิ่งหนึ่งที่ปฏิเสธไม่ได้ คือ การขาดเสถียรภาพของฝ่ายบริหารย่อมเป็นเหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไปได้ แต่อย่างไรก็ตามก็มีข้อสังเกตในมุมกลับกัน คือ การที่รัฐบาลขาดเสถียรภาพนั้นในอีกมุมหนึ่ง คือ ย่อมไม่เกิดเผด็จการรัฐสภาขึ้น ดังนั้น การใช้อำนาจในช่วงระยะเวลาดังกล่าวของรัฐบาลเอง จึงมีการบิดเบือนน้อยมาก การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนส่วนใหญ่จึงเกิดขึ้นภายนอก ซึ่งฝ่ายบริหารไม่สามารถที่จะดูแลและป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นได้

6.1.2 กลไกตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐ นอกเหนือจากระบบรัฐสภายังไม่บังคับใช้

รัฐธรรมนูญฯ 2517 ได้ออกแบบโครงสร้างและกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนอกเหนือจากการควบคุมโดยระบบรัฐสภาหลายองค์กร เช่น ตุลาการรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง ศาลสาขาภาษี สาขาแรงงาน และสาขาสังคม และผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา องค์กรใหม่ ๆ เหล่านี้เป็นการนำแนวความคิดในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐในต่างประเทศมาเป็นแบบอย่าง เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้ดีขึ้น และทำให้การปฏิบัติราชการมีประสิทธิภาพขึ้นด้วย แต่เนื่องจากองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้เป็นองค์กรใหม่ การจัดตั้งองค์กรต่าง ๆ ขึ้นจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาศึกษารายละเอียดต่าง ๆ เช่น สถานะขององค์กร ที่มาของบุคคลากร อำนาจหน้าที่ วิธีพิจารณา ฯลฯ และในบางองค์กรยังต้องมีการรอให้มีการสร้างธรรมเนียมปฏิบัติขึ้น

มาก่อนอีกด้วย เช่น ศาลปกครองที่จะต้องมีการเผยแพร่และวางแนวทางภายในระบบราชการและประชาชนให้มีความเข้าใจเสียก่อน ดังนั้น ในขณะที่มีการใช้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ส่วนใหญ่แล้วจะยังไม่ถูกจัดตั้งขึ้น ยกเว้นตุลาการรัฐธรรมนูญที่ได้มีการจัดตั้งขึ้นแล้ว แต่ปรากฏว่าไม่มีการออกพระราชบัญญัติว่าด้วยวิธีพิจารณาของตุลาการรัฐธรรมนูญในช่วงเวลานั้น จนกระทั่งรัฐธรรมนูญได้ถูกยกเลิกไป การคุ้มครองโดยการสร้างองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐนอกเหนือจากระบบรัฐสภาจึงยังไม่สามารถกล่าวได้ว่ามีข้อบกพร่องในเรื่องเนื้อหาขององค์กรหรือไม่ อย่างไร และถ้ามีการจัดตั้งขึ้นมาแล้วจะสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้มากน้อยเช่นไร เนื่องจากเป็นลักษณะกฎหมายเทคนิค ซึ่งจะต้องให้เวลาในการเรียนรู้ของสังคมและสถาบันต่าง ๆ ช่วยกันผลักดันให้สามารถดำเนินการได้เสียก่อน จึงเป็นที่น่าเสียดายที่องค์กรต่าง ๆ เหล่านี้ยังไม่ถูกนำมาใช้รัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกไปเสียก่อน

6.1.3 การเคลื่อนไหวนอกสภาเนื่องจากข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมทางการเมือง รัฐธรรมนูญ 2517 ได้แยกข้าราชการการเมืองออกจากข้าราชการประจำ

โดยได้กำหนดข้อห้ามไม่ให้ข้าราชการประจำเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองได้ ยกเว้นจะต้องลาออกจากราชการประจำเสียก่อน ในขณะเดียวกัน ก็ได้จำกัดสิทธิของผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องอายุ 20 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพความเป็นจริงแล้ว เห็นได้ว่าการที่ฝ่ายประชาชนได้รับชัยชนะต่อระบบราชการนั้นเป็นชัยชนะเพียงชั่วคราว โดยที่อำนาจข้าราชการยังแฝงตัวอยู่ ในขณะที่พลังของฝ่ายประชาชนที่สำคัญที่สุด คือ นักศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะมีอายุไม่ถึง 20 ปีบริบูรณ์ กลับถูกตัดสิทธิที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองโดยการมีสิทธิเลือกตั้ง คุลาอำนาจที่จะคอยทัดทานอำนาจราชการเดิมจึงไม่เกิดขึ้น แม้ว่าการแยกข้าราชการการเมืองออกจากข้าราชการประจำจะสอดคล้องกับแนวความคิดตามระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่ถ้าพิจารณาว่ารัฐธรรมนูญ คือ การจัดสรรอำนาจตามความเป็นจริงแล้ว ก็ปิดช่องทางที่จะเข้ามาต่อสู้ทางความคิดของกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอำนาจอย่างแท้จริงในขณะนั้น คือ ข้าราชการประจำ และนิสิตนักศึกษา จึงส่งผลทำให้มีการรวมกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวในทางการเมืองนอกสภา และเมื่อทั้งสองกลุ่มมีความขัดแย้งทั้งในเรื่องผลประโยชน์และอุดมคติ จึงก่อให้เกิดการปะทะกัน ได้ง่าย ดังที่ได้เกิดขึ้นเสมอในช่วงระยะเวลาดังกล่าว

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญ 2517 ยังได้กำหนดให้มีการวางหลักการจัดระเบียบการปกครองท้องถิ่นรวมทั้งนครหลวงว่า ต้องเป็นไปตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และให้การปกครองท้องถิ่นมีอิสระทั้งในการกำหนดนโยบายการปกครอง

ท้องถิ่นของตน และในทางภาษีอากรและการเงินท้องถิ่น ทั้งนี้ โดยให้หัวหน้าฝ่ายบริหารหรือคณะบริหารท้องถิ่นขององค์การปกครองท้องถิ่นทุกระดับจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่น เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้ที่จะปกครองตนเอง แต่อย่างไรก็ดีเดิมนั้นการปกครองท้องถิ่นจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ในการปรับเปลี่ยนจึงได้กำหนดในบทเฉพาะกาลว่าให้ดำเนินการภายใน 2 ปี ซึ่งปรากฏว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้ถูกฉีกทิ้งไปเสียก่อน ซึ่งถ้าวิเคราะห์จากสภาพความเป็นจริงแล้วการกระจายอำนาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองนี้ทำให้ข้าราชการประจำสูญเสียทั้งผลประโยชน์และอำนาจที่ตนเคยมีอยู่เดิมอย่างมาก และเป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าที่จะตัดอำนาจข้าราชการประจำออกจากทั้งการบริหารส่วนท้องถิ่นและการบริหารประเทศเลยทีเดียว ซึ่งก็ได้มีท่านผู้รู้บางท่านกล่าวว่า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการรัฐประหาร 6 ตุลาคม 2519 ขึ้นด้วย

6.1.4 ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองทำให้สังคมไทยแตกแยก อันนำไปสู่การล้มล้างรัฐธรรมนูญ

ตามที่รัฐธรรมนูญฯ 2517 ได้กำหนดให้รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ โดยได้กำหนดองค์กร วิธีการต่าง ๆ ที่จะคุ้มครองรัฐธรรมนูญฉบับนี้เอาไว้ นั่นเป็นเพียงบทบัญญัติกฎหมายซึ่งแตกต่างจากสภาพความเป็นจริง เนื่องจากการที่กลุ่มชน กลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ จะยึดถือปฏิบัติตาม และยอมรับความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญจะต้องเปิดช่องให้กลุ่มผลประโยชน์เข้าไปร่วมใช้ด้วย ประกอบกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างที่รัฐธรรมนูญฯ 2517 มีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างแนวความคิดอนุรักษนิยมกับสังคมนิยมจนทำให้มีการล้มล้างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ แล้ว มีดังนี้

6.1.4.1 ประชาชน

จากสภาพการบังคับใช้ของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีลักษณะที่จำนวนมากในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน แต่ปรากฏว่าในทางปฏิบัติแล้ว ประชาชนขาดช่องทางที่จะมีส่วนร่วมกับการใช้รัฐธรรมนูญโดยตรงอย่างเพียงพอ เช่น สิทธิในการเสนอว่าพระราชบัญญัติใดขัดต่อรัฐธรรมนูญต่อตุลาการรัฐธรรมนูญ สิทธิในการเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ หรือสิทธิในการเสนอร่างกฎหมาย ฯลฯ ประชาชนจึงไม่ทราบถึงความสำคัญของกฎหมายรัฐธรรมนูญที่จะต้องร่วมกันพิทักษ์รักษาเอาไว้ เมื่อประกอบกับรัฐบาลขาดเสถียรภาพ ไม่สามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้ และปัญหาในเรื่องแนวความคิดทางการเมืองที่ขัดแย้งกัน รัฐบาลก็ไม่สามารถแก้ปัญหา

ความแตกแยกของประชาชนได้ จึงทำให้ประชาชนไม่เห็นความสำคัญที่จะต้องปกป้องรัฐธรรมนูญ

6.1.4.2 กลุ่มนิสิต นักศึกษา กลุ่มชานาและกรรมกร

การที่รัฐธรรมนูญฯ 2517 กำหนดให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งต้องอายุ 20 ปี บริบูรณ์ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในหมู่นิสิตนักศึกษามาโดยตลอด ทั้งในช่วงระยะเวลาที่มีการพิจารณา ร่างรัฐธรรมนูญ และภายหลังจากที่มีการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแล้วก็มีความพยายามผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในเรื่องดังกล่าว เพราะเป็นการปิดช่องทางที่จะให้นิสิตนักศึกษาที่เป็นพลังประชาธิปไตย ในขณะนั้นได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองตามระบบรัฐสภา อันเป็นการกีดกันของกลุ่มคูสิต 99 ที่ประกอบด้วยข้าราชการและนายทุน นักธุรกิจ ซึ่งเมื่อนิสิตนักศึกษาไม่สามารถที่จะเข้าร่วมในระบบ รัฐสภาได้ จึงต้องมีการเคลื่อนไหวนอกสภา ร่วมกับกลุ่มชานาและกรรมกรในการเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ อันก่อให้เกิดการปะทะกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ และเมื่อปรากฏว่าในปัญหาหลายเรื่องรัฐบาลไม่สามารถ แก้ไขได้ ความเชื่อมั่นในระบบรัฐสภาของนิสิตนักศึกษาจึงน้อยลง และเมื่อแนวคิดสังคมนิยมได้ขยายตัว มาสู่ประเทศไทย นักศึกษาจำนวนมากจึงได้รับแนวความคิดใหม่ดังกล่าวเอาไว้ และเห็นว่าเป็นแนวทาง ที่จะก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทยได้ ฉะนั้น กลุ่มนิสิตนักศึกษากลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญกับ รัฐธรรมนูญน้อยลง ในขณะที่กลุ่มอาชีพศึกษาได้แยกออกจากกลุ่มดังกล่าวไปและกลุ่มนี้เองได้ร่วมกับ กลุ่มข้าราชการประจำที่จะคอยทำการต่อต้านขัดขวางการดำเนินการของกลุ่มนิสิตนักศึกษา กลุ่มชานา และกรรมกรซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกัน

6.1.4.3 กลุ่มนายทุนและนักธุรกิจ

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้เปิดช่องให้กลุ่มนายทุนและนักธุรกิจได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการบริหารประเทศเพิ่มมากขึ้น จากเดิมซึ่งกลุ่มนายทุนและนักธุรกิจเหล่านี้ไม่ได้เข้ามาสู่ กระบวนการทางการเมืองด้วยตนเอง แต่ได้ให้ความสนับสนุนข้าราชการการเมืองหรือข้าราชการประจำ แทน แต่เนื่องจากสภาพทางการเมืองการปกครองในขณะนั้น พลังประชาธิปไตยมีสูงมาก การที่รัฐบาล ต้องเอาใจชานา ผู้ใช้แรงงาน ซึ่งเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่เพื่อที่จะให้ได้รับเลือกตั้งในสมัยหน้าจำนวน มากขึ้น โดยการออกกฎหมายหลายฉบับที่ส่งผลให้กลุ่มนายทุนและนักธุรกิจเสียประโยชน์ เช่น กฎหมาย คุ้มครองแรงงาน กฎหมายปฏิรูปที่ดิน ฯลฯ ประกอบกับสภาพเหตุการณ์บ้านเมืองที่มีแนวโน้มว่าการที่รัฐ ได้ยึดถือระบบเศรษฐกิจแบบเสรีอันส่งผลให้เกิดทุนนิยมอันเป็นประโยชน์ต่อนายทุนและนักธุรกิจอาจ จะมีการเปลี่ยนแปลงไป ดังจะเห็นได้จากกรณีที่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เดินทางไปพบประธานาธิบดีจีน (มาเจ๋อตุง) และสภาพบ้านเมืองภายนอกที่ประเทศรอบข้างกลายเป็นคอมมิวนิสต์ไปหมดแล้ว ทำให้กลุ่ม

นายทุนและนักธุรกิจเหล่านี้ไม่พอใจและเกรงกลัวกับสภาพการเมืองเช่นนี้ จึงพยายามที่จะรักษาการปกครองแบบเดิมเอาไว้โดยร่วมกับกลุ่มข้าราชการต่อต้านขบวนการนิสิตนักศึกษา ประชาชน

6.1.4.4 กลุ่มข้าราชการประจำ

ตามรัฐธรรมนูญฯ 2517 ได้จำกัดข้าราชการประจำออกไปจากการเมืองโดยสิ้นเชิง ในขณะที่สภาพความเป็นจริง โครงสร้างอำนาจเดิมไม่เปลี่ยนแปลง กลุ่มข้าราชการประจำ ไม่ว่าจะเป็นทหาร ตำรวจ และข้าราชการพลเรือนอื่น ๆ ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ยังมีอำนาจอยู่มากในความเป็นจริง เมื่อถูกปิดกั้นช่องทางที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางรัฐสภา กลุ่มเหล่านี้ย่อมไม่พอใจนัก แม้ว่าจะไม่มีความเคลื่อนไหวที่ออกมาเป็นรูปธรรมภายนอกก็ตาม และเมื่อโดยแนวความคิดแล้วกลุ่มดังกล่าวนี้ค่อนข้างจะมีแนวความคิดอนุรักษ์นิยมกลัวการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเมื่อเกิดการขยายแนวความคิดสังคมนิยมขึ้นในสังคมไทย ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อสถาบันต่าง ๆ ด้วยแล้ว กลุ่มนี้ย่อมจะยอมรับไม่ได้ และในการรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2519 สืบตั้งรัฐธรรมนูญฯ 2517 กลุ่มนี้เองที่มีบทบาทมากที่สุด

6.2 อิทธิพลของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2517 ที่มีต่อรัฐธรรมนูญฉบับต่อ ๆ มา

รัฐธรรมนูญที่ได้มีการประกาศใช้ภายหลังจากรัฐธรรมนูญฯ 2517 นั้น ได้แก่ รัฐธรรมนูญฯ 2521 รัฐธรรมนูญฯ 2534 และรัฐธรรมนูญฯ 2540 ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปี 2521 และ 2534 นั้น เป็นการร่างขึ้นหลังจากที่มีการรัฐประหารเกิดขึ้น ส่วนรัฐธรรมนูญฯ 2540 นั้น เป็นการร่างโดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญฯ 2534 ให้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 6) พุทธศักราช 2539 ตามกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปการเมือง ซึ่งปรากฏว่ารัฐธรรมนูญเหล่านี้ได้รับอิทธิพลของรัฐธรรมนูญ 2517 ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยม (constitutionalism) ดังนี้

6.2.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521

รัฐธรรมนูญฯ 2521 คณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตั้งขึ้นภายหลังจากรัฐประหาร เพื่อทำหน้าที่ยกร่างรัฐธรรมนูญ ได้กำหนดแนวทางที่จะให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีความเป็นประชาธิปไตยและรัฐบาลมีเสถียรภาพ โดยยึดถือหลักการต่าง ๆ ที่บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญฯ 2517 เป็นแนวทางในการร่างรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้กลไกการสร้างพรรคการเมืองให้มีความเป็นเอกภาพอันจะนำไปสู่พรรคการเมืองขนาดใหญ่ น้อยพรรค จึงถูกกำหนดไว้

6.2.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ถูกร่างขึ้นโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) รัฐธรรมนูญฉบับนี้จึงไม่ค่อยจะเป็นประชาธิปไตย โดยเฉพาะบทบัญญัติในบทเฉพาะกาลเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อการสืบทอดอำนาจของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (ร.ส.ช.) ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้งเพื่อให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พุทธศักราช 2538 นั้น นับว่าได้มีการรับรองสิทธิและเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไว้อย่างกว้างขวางและดีที่สุดในยุคที่มีมา ซึ่งนอกจากจะมีบทบัญญัติที่ได้เคยรับรองไว้เช่นเดียวกับรัฐธรรมนูญฯ 2517 แล้ว ยังมีการขยายขอบเขตการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กว้างขวางขึ้น โดยการเพิ่มเติมสิทธิและเสรีภาพใหม่ ๆ อีกด้วย

6.2.3 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

รัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ได้ร่างขึ้นภายใต้กระแสความต้องการของประชาชนที่จะให้มีการปฏิรูปการเมือง โดยในการร่างนั้นได้นำเอาแนวคิดรัฐธรรมนูญนิยมสมัยใหม่ (modern constitutionalism) มาใช้ในการร่าง เพื่อที่จะให้การบริหารราชการมีประสิทธิภาพ และสามารถคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยในการร่างนั้นได้มีการศึกษาถึงรากฐานของสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และศึกษาการแก้ไขปัญหาของต่างประเทศ เป็นแนวทางในการสร้างกลไกในการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาเนื้อหาของรัฐธรรมนูญฯ 2540 แล้ว มีเนื้อหาหลายส่วนที่เหมือนกับรัฐธรรมนูญฯ 2517 เนื่องจากได้รับแนวความคิดรัฐธรรมนูญนิยมเช่นเดียวกัน แต่รัฐธรรมนูญฯ 2540 ได้ทำให้โครงสร้างกลไกต่าง ๆ เป็นจริงขึ้นและสมบูรณ์ขึ้น และได้กำหนด โครงสร้างและกลไกใหม่ขึ้นอีกหลายประการ ในส่วนของเรื่องการรับรองสิทธิและเสรีภาพ รัฐธรรมนูญฯ 2540 ก็ได้บัญญัติรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้อย่างกว้างขวางมากกว่าเดิมและมีผลอย่างจริงจังมากขึ้นด้วย